

Децентралізація освіти в Польщі

Ян Герчиньські

SKL International

„Підтримка децентралізації в Україні”

м. Київ, 2 березня 2016 року

Витоки децентралізації в Польщі

- У 1989 році перший некомуністичний уряд прем'єр-міністра Тадеуша Мазовецького започаткував реформи в усіх секторах польської держави.
- Головна мета – створення ринкової економіки та демократичної держави:
 - Ринкова економіка: реформи Лешека Бальцеровича
 - Демократична держава: децентралізація країни

Децентралізація як державне будівництво

- Необхідність зламати успадковану національну бюрократію, що управляла всіма рівнями влади.
- Інструмент: радикальна децентралізація базових елементів структури – гмін.
- Проведені відразу місцеві вибори змінили 99,9% місцевих рад і голів адміністрацій.

Реформи в освітньому секторі

- Міністр Самсонович розпочав серйозні реформи в усіх сферах освіти:
 - Професійна автономія вчителів: викладати відповідно до власних переконань
 - Зміст: кардинальна ревізія всіх навчальних програм і підручників
 - Директори шкіл: нові правила відбору
- Децентралізація не була пріоритетом

Структура системи освіти

Польська система освіти в 1990 році:

- Дошкільна освіта (3 групи, починаючи з 4 років)
- Початкова школа (8 класів, починаючи з 7 років)
- Середня школа (з 15 років):
 - Загальні академічні ліцеї (4 класи)
 - Технікуми (5 класів)
 - Базові професійно-технічні заклади (3 класи)

Децентралізація освіти

- Децентралізація була ключовим пріоритетом уряду, і система освіти мала адаптуватися.
- Першим сектором освіти, який підлягав децентралізації, була дошкільна освіта:
 - в 1990 році передана гмінам як власна функція;
 - фінансується з власних доходів гмін;
 - багато дошкільних закладів були закриті гмінами.

Початкові школи

Децентралізація початкових шкіл була відкладена і запроваджувалася поетапно.

- Добровільна в період з 1993 по 1996 роки:
 - на основі двосторонніх угод;
 - фінансування обговорювалося та вирішувалося з гмінами в кожному конкретному випадку.
- Обов'язкова з 1996 року:
 - Введення освітньої субвенції з національною формулою (алгоритмом).

Середні школи

Децентралізація середніх шкіл мала зачекати, доки на буде запроваджено другий рівень місцевого врядування – повіти – в 1999 році.

- Невдалий експеримент у “великих містах” у 1996 році.
- Обов’язкова з 1999 року.
- Регіони одержали обмежені освітні функції:
 - декілька шкіл національного значення;
 - педагогічні бібліотеки та подібні установи.

Засновник навчального закладу

Закон про освіту 1990 року ввів ключове поняття для децентралізації в освіті – *засновник навчального закладу*.

- Закон чітко визначає, хто є засновником для різних типів освітніх закладів.
- Закон чітко визначає функції та обов'язки засновника навчального закладу.

Засновники навчальних закладів у 1990 році

Закон мав визначити роль засновника для кожного освітнього закладу:

- Засновниками дошкільних закладів були визначені гміни.
- Засновниками приватних шкіл були визначені їхні власники.
- Засновниками всіх інших шкіл у 1990 році були куратори – регіональні представники Міністерства освіти.

Процес децентралізації

Відповідно, відбувалося два паралельні процеси децентралізації освіти:

- Поступова передача шкіл та інших закладів від кураторів до органів місцевої влади.
- Поступове посилення ролі засновника навчального закладу.

Поступова передача відповідальності

- 1990 р. – передача дошкільних закладів гмінам
- 1993 р. – передача початкових шкіл гмінам (добровільна)
- 1996 р. – передача початкових шкіл гмінам (усіх)
- 1999 р. – передача середніх шкіл повітам
- 1999 р. – передача різних освітніх закладів регіонам

Посилення ролі засновника навчального закладу

- Роль засновника навчального закладу повільно посилювалася в багатьох важливих сферах.
- Ми розглянемо три ключові приклади:
 - Закриття і відкриття шкіл
 - Відбір директорів шкіл
 - Формування бюджетів шкіл

Закриття і відкриття шкіл

- Раніше, школу можна було закрити лише за умови письмового схвалення куратора
 - Куратор захищав багато шкіл від закриття.
- У 1999 році для того, щоб закрити школу, потребувався лише висновок куратора.
 - Негативний висновок був важливий для зацікавлених сторін.
- З 2002 року навіть не потрібно одержувати висновок.
- З 2016 року знову необхідне схвалення.

Відбір директорів шкіл

- З 1989 року директорів шкіл обирали спеціально створені комісії з представників профспілок, батьків і куратора.
- З 1990 року до комісії входить засновник навчального закладу.
- Склад комісії чітко регулюється законодавством:
 - Це є одна з найчастіше змінюваних статей Закону про освіту.

Формування бюджетів шкіл

- Раніше було необхідне письмове затвердження засновником школи та куратором:
 - Куратор оцінював навчальний план школи.
 - Засновник оцінював фінансові наслідки плану.
- З часом висновки куратора став менш важливим:
 - З 2002 року висновки куратора не потрібен.

Уроки для України

- Децентралізація освіти – це повільний процес, під час якого всі учасники повинні навчатися.
- Чіткі визначення в законах є важливими для планомірного й добре організованого процесу.
- Закони необхідно регулярно міняти для просування процесу.

Дякую!

